

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ LỊCH SỬ DI TÍCH CẦU SÔNG BÉ

Võ Trọng Nghĩa*

Khoa Đô thị học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM

*Tác giả liên hệ: votrongnghia@hcmussh.edu.vn

Thông tin bài báo

Nhận bài: 02/2025
Chấp nhận: 03/2025
Xuất bản online: 03/2025

TÓM TẮT

Cầu Sông Bé (hay còn gọi là Cầu Gãy), một công trình giao thông quan trọng, đóng vai trò chiến lược trong việc kết nối miền Đông Nam Bộ với Tây Nguyên, đặc biệt trong giai đoạn kháng chiến chống Mỹ. Đây là tuyến vận chuyển quân sự và hậu cần thiết yếu, trở thành mục tiêu trọng điểm trong các chiến dịch quân sự. Công trình này đã chứng kiến nhiều trận giao tranh ác liệt giữa các lực lượng cách mạng và quân địch. Mặc dù trải qua nhiều lần bị đánh phá, cây cầu vẫn là biểu tượng cho lòng yêu nước và tinh thần kiên cường. Sau chiến tranh, Cầu Sông Bé được công nhận là một di tích lịch sử, mang giá trị văn hóa và truyền thống sâu sắc. Tuy nhiên, theo thời gian, cầu đã bị xuống cấp do tác động của thời tiết, sự bào mòn tự nhiên, khiến nhiều hạng mục bị hư hỏng và phần kết cấu suy yếu. Ngoài ra, công tác bảo tồn và trùng tu chưa được triển khai đầy đủ, dẫn đến ảnh hưởng nhất định đến giá trị lịch sử của di tích. Bài viết này nhằm làm rõ vai trò của Cầu Sông Bé như một biểu tượng chiến tranh và quá trình lịch sử mà cây cầu đã trải qua. Đồng thời, phân tích hiện trạng của công trình ngày nay để đề xuất giải pháp nâng cao nhận thức cộng đồng về giá trị di sản, đồng thời hướng đến việc bảo tồn và phát huy ý nghĩa của di tích một cách bền vững.

Sông Bé Bridge (Gãy Bridge) is a significant transportation structure, playing a strategic role in connecting the Southeastern region with the Central Highlands, especially during the resistance war against the United States. This bridge served as a crucial military and logistical route, making it a key target in various military campaigns. It witnessed fierce battles between revolutionary forces and enemy troops. Despite being repeatedly bombed and destroyed, the bridge remained a symbol of patriotism and resilience. After the war, Sông Bé Bridge was recognized as a historical site, carrying profound cultural and traditional values. However, over time, the bridge has deteriorated due to weathering and natural erosion, leading to damage in several structural components and weakening its overall integrity. Moreover, conservation and restoration efforts have not been adequately implemented, which has affected the historical significance of the site. This article aims to clarify the role of Song Bé Bridge as a symbol of war and the historical journey it has undergone. Additionally, it analyzes the current condition of the structure to propose solutions for raising public awareness about its heritage value while ensuring its sustainable preservation and meaningful utilization.

Keywords: cultural heritage, architectural heritage, historical symbol, heritage preservation, educational value

* Tác giả liên hệ: Võ Trọng Nghĩa
Email: votrongnghia@hcmussh.edu.vn

1. GIỚI THIỆU

Cầu Sông Bé, còn được biết đến với tên gọi Cầu Gãy theo cách gọi quen thuộc của người dân địa phương, là một công trình gắn liền với nhiều dấu mốc quan trọng trong lịch sử kháng chiến chống Pháp và Mỹ. Cây cầu được xây dựng từ năm 1925, dưới thời kỳ Pháp thuộc. Không chỉ đóng vai trò là tuyến giao thông quan trọng giúp kết nối miền Đông Nam Bộ với khu vực Tây Nguyên, cây cầu còn có vị trí chiến lược đặc biệt trong việc vận chuyển quân sự và hàng hóa. Bên cạnh chức năng giao thông, cầu Sông Bé còn phục vụ cho các mục tiêu quân sự và kinh tế của chính quyền thực dân Pháp. Sau này, chính quyền Sài Gòn tiếp tục sử dụng cây cầu để phục vụ các hoạt động quân sự, góp phần vào việc kiểm soát khu vực này. Với những vai trò quan trọng đó, cây cầu đã trở thành một phần không thể tách rời trong dòng chảy lịch sử của vùng đất này.

Trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, cầu Sông Bé đóng vai trò là tuyến giao thông huyết mạch, trở thành một mục tiêu chiến lược quan trọng trong các chiến dịch quân sự. Đây là nơi diễn ra nhiều trận đánh ác liệt, là điểm giao tranh quyết liệt giữa lực lượng cách mạng và quân địch. Khu vực xung quanh cây cầu, bao gồm cả Chiến khu Đ¹, đóng vai trò quan trọng trong chiến lược kháng chiến, là địa điểm tập kết, tổ chức các cuộc tấn công và phản công nhằm giành lại quyền kiểm soát. Với vị trí chiến lược và những sự kiện lịch sử gắn liền, cầu Sông Bé là chứng tích của những cuộc chiến đấu kiên cường mà còn là biểu tượng của lòng quả cảm và tinh thần đoàn kết trong công cuộc giành độc lập dân tộc.

Ngày nay, quá trình đô thị hóa tại tỉnh Bình Dương tạo ra nhiều thách thức trong việc bảo tồn cầu Sông Bé. Sự phát triển nhanh chóng của hạ tầng đô thị và khu công nghiệp làm thay đổi cảnh quan, đồng thời có nguy cơ tác động đến giá trị lịch sử của công trình. Tuy nhiên, nếu được bảo tồn hợp lý, cây cầu vẫn có thể trở thành một điểm nhấn quan trọng trong phát triển du lịch văn hóa và giáo dục lịch sử. Trải qua nhiều lần bị hư hại do chiến tranh, cầu Sông Bé vẫn giữ nguyên giá trị lịch sử, thể hiện tinh thần đấu tranh kiên cường của quân dân miền Nam. Công trình này là biểu tượng của sự kết nối, lòng yêu nước và ý chí quật cường.

Nghiên cứu này nhằm phân tích vai trò của cầu Sông Bé trong lịch sử kháng chiến chống Mỹ, đồng thời đánh giá sự thay đổi của công trình qua thời gian và những khó khăn trong công tác bảo tồn. Bằng cách áp dụng các phương pháp nghiên cứu lịch sử về cầu Sông Bé, phỏng vấn chuyên gia và phân tích tài liệu, nghiên cứu sẽ xác định hiện trạng di tích, các yếu tố tác động đến sự xuống cấp, cũng như ảnh hưởng của quá trình đô thị hóa. Trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp bảo tồn hiệu quả, kết hợp giữa giữ gìn nguyên trạng và ứng dụng công nghệ nhằm tái hiện những phần đã bị hư hại. Đồng thời, nghiên cứu cũng xem xét khả năng phát huy giá trị di tích gắn với phát triển du lịch và giáo dục lịch sử, góp phần nâng cao nhận thức cộng đồng và bảo tồn di sản theo hướng bền vững.

2. CƠ SỞ LÝ LUẬN

2.1. Khái niệm di sản văn hóa lịch sử và tính biểu tượng lịch sử

2.1.1. Di sản văn hóa lịch sử

Di sản văn hóa được định nghĩa theo Công ước UNESCO (1972) là “tài sản văn hóa và thiên nhiên có giá trị nổi bật, cần được bảo tồn và truyền lại cho các thế hệ sau”. Trong bối cảnh Việt Nam, Dự thảo Luật Di sản Văn hóa (sửa đổi), có hiệu lực từ ngày 01 tháng 7 năm 2025, quy định rằng: “Di sản văn hóa là sản phẩm tinh thần, vật chất có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, được lưu truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác ở nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam” (Quốc hội Việt Nam, 2024).

Di sản văn hóa có thể được chia thành “*Di sản văn hóa phi vật thể*” là sản phẩm tinh thần gắn với cộng đồng hoặc cá nhân, vật thể và không gian văn hóa liên quan, có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, thể hiện bản sắc của cộng đồng, không ngừng được tái tạo và được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác bằng truyền miệng, truyền nghề, trình diễn và các hình thức khác” và “*Di sản văn hóa vật thể*” là các biểu đạt văn hóa, tập quán, tri thức, kỹ năng cùng với những vật thể và không gian văn hóa liên quan gắn với cá nhân, nhóm và cộng đồng, có giá trị văn hóa, khoa học và thể hiện bản sắc về sự kế tục không ngừng của cộng đồng; qua đó, khích lệ sự tôn trọng đối với sự đa dạng văn hóa, tính sáng tạo của

¹ Chiến khu Đ là một căn cứ quân sự quan trọng của quân và dân Việt Nam trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và Mỹ, trải rộng trên địa bàn các tỉnh Đồng Nai, Bình Dương, Bình Phước và Tây Ninh. Nhờ địa hình rừng rậm, sông suối chằng chịt, nơi đây trở thành trung tâm chỉ huy, huấn luyện và hậu cần của cách mạng miền Nam. Trong kháng chiến chống Mỹ, Chiến khu Đ đóng vai trò quan trọng khi là căn cứ của Trung ương Cục miền Nam và Bộ Chỉ huy Miền (B2), góp phần vào nhiều chiến dịch lớn. Hiện nay, khu vực này đã được bảo tồn như một di tích lịch sử, thu hút đông đảo khách tham quan và các nhà nghiên cứu (Wikipedia, 2024; Báo Bình Dương, 2020).

con người và sự phát triển bền vững.” Những di sản này là minh chứng cho lịch sử, sự phát triển của xã hội mà còn góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa trong đời sống hiện đại (Quốc hội Việt Nam, 2001, 2009).

2.1.2. Vai trò của di sản kiến trúc trong bảo tồn văn hóa

Kiến trúc di sản đóng vai trò quan trọng trong việc bảo tồn và thể hiện bản sắc dân tộc, phản ánh giá trị lịch sử, nghệ thuật và thẩm mỹ của từng thời kỳ, đồng thời kết nối các thế hệ thông qua việc gìn giữ những công trình mang tính biểu tượng (Hiệp, 2024). Việc bảo tồn kiến trúc đòi hỏi sự kết hợp hài hòa giữa việc bảo vệ các giá trị truyền thống và ứng dụng công nghệ hiện đại để duy trì tính bền vững. Ngoài ra, kiến trúc còn góp phần nâng cao nhận thức cộng đồng về ý nghĩa của di sản, thông qua các không gian bảo tàng, trung tâm văn hóa và các công trình tái hiện lịch sử, từ đó thúc đẩy sự gắn kết giữa con người và di sản văn hóa trong xã hội đương đại. Các công trình như Văn Miếu Trấn Biên vừa là nơi thờ phụng, trung tâm giáo dục, vừa mang ý nghĩa biểu tượng của nền văn hóa, gắn liền với các giai đoạn phát triển lịch sử. Đặc biệt, trong thời kỳ kháng chiến, kiến trúc di sản đóng vai trò quan trọng trong việc khơi dậy ý thức yêu nước và kết nối cộng đồng. Văn Miếu Trấn Biên là một ví dụ tiêu biểu, thể hiện đầy đủ những giá trị này trong công tác bảo tồn di sản văn hóa vật thể.

Các di tích văn hóa lịch sử không chỉ là những chứng nhân sống động của quá trình phát triển lịch sử mà còn là công cụ giáo dục mạnh mẽ, giúp thế hệ hiện tại hiểu rõ hơn về quá khứ, từ đó hình thành lòng tự hào dân tộc. Thông qua việc nghiên cứu và tham quan các di tích, cộng đồng có thể tiếp cận những giá trị tinh thần, tín ngưỡng, phong tục và nghệ thuật của các thế hệ trước, góp phần gìn giữ và phát huy các giá trị truyền thống trong bối cảnh xã hội hiện đại. Đồng thời, các di tích lịch sử cũng tạo ra sự gắn kết cộng đồng, nâng cao ý thức bảo vệ di sản văn hóa, tạo cơ hội phát triển du lịch văn hóa và thúc đẩy nền kinh tế địa phương. Chúng cũng là cầu nối giữa quá khứ và hiện tại, giúp người dân nhận thức sâu sắc về nguồn gốc và bản sắc văn hóa dân tộc. Việc bảo vệ, duy trì và nghiên cứu các di tích góp phần làm sáng tỏ các sự kiện lịch sử, khẳng định giá trị của các di tích đối với sự phát triển bền vững cộng đồng và đất nước.

2.1.3. Tính biểu tượng lịch sử văn hóa

Biểu tượng là một khái niệm rộng, phản ánh cách con người gán ý nghĩa đặc biệt cho sự vật, hiện tượng hoặc hình ảnh, vượt lên giá trị vật chất thông thường

của chúng. Biểu tượng thường gắn liền với cảm xúc, nhận thức và những trải nghiệm sâu sắc. Biểu tượng là hình thức nhận thức cao hơn cảm giác, khi hình ảnh của sự vật vẫn tồn tại trong tâm trí dù sự tác động trực tiếp đã không còn (Oxford University Press, n.d). Không giới hạn ở hình ảnh trực quan, biểu tượng thể hiện giá trị tinh thần, văn hóa và lịch sử. Những giá trị này được lưu giữ qua các công trình, địa danh hoặc sự kiện, gợi lên ký ức và ý nghĩa sâu sắc trong cộng đồng. Biểu tượng lịch sử thường gắn với các sự kiện, nhân vật, địa danh quan trọng, phản ánh những đặc điểm điển hình của một giai đoạn lịch sử nhất định. Những biểu tượng này có thể được bảo tồn qua các công trình kiến trúc, di tích lịch sử, danh nhân hoặc những truyền thống văn hóa tiêu biểu.

Biểu tượng được phân loại theo nhiều tiêu chí khác nhau, trong đó biểu tượng lịch sử văn hóa là những hình ảnh, công trình hay hiện tượng phản ánh giá trị văn hóa và lịch sử đặc trưng của một dân tộc, quốc gia hoặc cộng đồng (Bình, 2015). Nó không chỉ là dấu vết của quá khứ mà còn là nền tảng để xây dựng và phát triển bản sắc dân tộc trong tương lai. Những yếu tố này được phản ánh qua các nét chung nhất, điển hình của mỗi thời kỳ lịch sử. Biểu tượng lịch sử có thể được ghi nhận qua các công trình kiến trúc, di tích lịch sử, nhân vật anh hùng dân tộc hoặc các truyền thống văn hóa đặc sắc. Mỗi biểu tượng này không chỉ là dấu vết của quá khứ, mà còn là nền tảng cho việc xây dựng và phát triển bản sắc dân tộc trong tương lai.

Việt Nam, với bề dày lịch sử hàng nghìn năm, đã trải qua nhiều giai đoạn biến động từ các cuộc kháng chiến chống ngoại xâm đến quá trình phát triển hiện đại. Trong dòng chảy lịch sử ấy, nhiều biểu tượng lịch sử - văn hóa độc đáo đã được hình thành, thể hiện tinh thần yêu nước, ý chí kiên cường và sự đoàn kết của dân tộc. Các công trình kiến trúc, di tích lịch sử hay danh nhân tiêu biểu không chỉ mang giá trị vật chất mà còn thể hiện sâu sắc bản sắc văn hóa Việt Nam. Những biểu tượng như Chùa Một Cột, Cố đô Huế, cầu Long Biên hay cầu Sông Bé vừa là minh chứng sống động cho quá khứ hào hùng vừa là tài sản quý giá cần được bảo tồn và phát huy trong thời đại ngày nay.

2.2. Tổng quan về Cầu Sông Bé

2.2.1. Lịch sử hình thành

Cầu Sông Bé bắc qua phụ lưu sông Đồng Nai, nối liền 2 xã Phước Hòa và Vĩnh Hòa thuộc huyện Phú Giáo, tỉnh Bình Dương. Được xây dựng vào những năm 1925-1926 dưới sự chỉ đạo của thực dân Pháp. Mục đích chính của việc xây dựng cầu là để phục vụ cho việc khai thác

thuộc địa, đặc biệt là trong việc vận chuyển cao su từ các đồn điền tại Phú Giáo, Phước Long, và các khu vực lân cận về các trung tâm sản xuất (Vinh, 2024).

Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cầu Sông Bé giữ vai trò quan trọng về mặt chiến lược, trở thành tuyến giao thông huyết mạch phục vụ mục đích quân sự của chính quyền Sài Gòn. Đến những ngày cuối cùng của cuộc chiến, vào tháng 4 năm 1975, cây cầu đã bị quân địch phá hủy nhằm cản trở bước tiến của lực lượng cách mạng.

Sau khi đất nước hoàn toàn thống nhất, vào ngày 3/7/2012, cầu Sông Bé chính thức được xếp hạng là di tích lịch sử - văn hóa cấp tỉnh. Nhằm bảo vệ giá trị lịch sử của công trình, cây cầu cũ được giữ lại trong trạng thái ban đầu như một minh chứng cho quá khứ chiến tranh. Đồng thời, một cây cầu mới được xây dựng để đáp ứng nhu cầu giao thông hiện đại, đồng thời phục vụ các hoạt động du lịch và giáo dục lịch sử. (Lý, 2012).

2.2.2. Kiến trúc, kết cấu cầu

Thông tin khảo sát của Ban Quản lý di tích tỉnh Bình Dương cho thấy cầu Sông Bé có những đặc điểm kết cấu nổi bật. Cầu có bề ngang hơn 4,5 mét, với chiều dài mỗi bên khoảng 50 mét. Công trình được thiết kế gồm 3 nhịp dầm thép và bê tông, với độ cao biến động: điểm cao nhất của hai bên thành cầu đạt 6 mét, trong khi điểm thấp nhất là 3,5 mét, còn chân cầu cao khoảng 30 mét. Mặc dù đã trải qua nhiều đợt phá hủy do đạn bom trong chiến tranh, đặc biệt là phần giữa cầu, hai phần đầu cầu vẫn tồn tại vững chắc dưới tác động của thời gian và điều kiện thời tiết gần một thế kỷ qua. Điều này không chỉ khẳng định độ bền vững của công trình mà còn là minh chứng cho sự kiên cường và bền bỉ của cầu Sông Bé qua các thời kỳ lịch sử (Gia, 2020).

2.2.3. Biểu tượng văn hóa lịch sử

Trong giai đoạn kháng chiến chống Mỹ, cầu Sông Bé là tuyến giao thông quan trọng và mang ý nghĩa biểu tượng về sự kiên cường, quyết tâm bảo vệ quê hương của nhân dân miền Nam. Với vị trí chiến lược, cây cầu đóng vai trò kết nối các khu vực Đông Nam Bộ và Tây Nguyên. Chính điều này khiến cầu trở thành điểm trọng yếu trong nhiều chiến dịch quân sự, là nơi ghi dấu những sự kiện quan trọng của lịch sử. Bên cạnh chức năng giao thông, cầu Sông Bé gắn liền với những nỗ lực bảo vệ cơ sở cách mạng tại khu vực Phú Giáo, góp phần vào công cuộc đấu tranh giành độc lập.

Cầu Sông Bé là minh chứng cho một giai đoạn lịch sử đầy thử thách, chứng nhân của những thời khắc quan trọng

trong giai đoạn giải phóng miền Nam, nơi diễn ra các cuộc chiến tranh giành từng tấc đất, từng cây cầu. Quân dân Phú Giáo đã chiến đấu kiên cường để bảo vệ cầu, vừa nhằm đạt được mục tiêu chiến lược vừa thể hiện tinh thần bảo vệ quê hương, đất nước. Các trận đánh đẫm máu tại đây là biểu hiện rõ nét của lòng dũng cảm, sự hy sinh và quyết tâm không khuất phục trước khó khăn.

Ngày nay, mặc dù không còn giữ được hình dáng ban đầu, cầu Sông Bé vẫn được công nhận là di tích lịch sử cấp tỉnh (xem Hình 1, Hình 2). Hình ảnh “cầu gãy” trở thành biểu tượng cho một chặng đường lịch sử đáng nhớ, gợi nhắc về những ký ức của một thời kỳ nhiều biến động. Cây cầu mang ý nghĩa lưu giữ quá khứ và góp phần quan trọng trong việc giáo dục truyền thống, khơi dậy lòng tự hào và ý thức trách nhiệm của thế hệ trẻ đối với di sản dân tộc. Việc bảo tồn và phát huy giá trị của cầu Sông Bé giúp duy trì ký ức lịch sử, đồng thời mở ra cơ hội phát triển du lịch văn hóa và giáo dục tại địa phương (Thao, 2024).

Hình 1: Cầu Sông Bé đã được xếp hạng là di tích Lịch sử - Văn hóa cấp tỉnh

Nguồn: (Báo Người Lao Động, 2020)

Hình 2: Bảng xếp hạng di tích cấp tỉnh thành phố: Di tích Cầu Sông Bé

Nguồn: (UBND huyện Phú Giáo, 2024)

2.3. Vai trò của tính biểu tượng lịch sử văn hóa trong bảo tồn di tích

Gìn giữ ký ức lịch sử: Cầu Sông Bé là một công trình có giá trị lịch sử quan trọng, gắn liền với những dấu mốc đáng nhớ của thế kỷ 20. Công trình này vừa là phương tiện kết nối giao thông, vừa là một phần của ký ức tập thể, giúp thế hệ sau hiểu hơn về những sự kiện đã từng diễn ra trong quá khứ. Dấu tích còn lại trên cầu là minh chứng cho những đổi thay của đất nước qua từng giai đoạn, từ thời kỳ chiến tranh đến giai đoạn phát triển. Việc bảo tồn công trình này không chỉ duy trì giá trị vật chất mà còn góp phần lưu giữ những bài học lịch sử, tạo điều kiện để cộng đồng có thể tiếp cận và hiểu sâu sắc hơn về những nỗ lực gìn giữ chủ quyền, bảo vệ quê hương.

Tăng cường giá trị văn hóa dân tộc: Cầu Sông Bé mang giá trị lịch sử và phản ánh bản sắc văn hóa của cộng đồng địa phương. Công trình này là một phần trong không gian sinh hoạt chung, gắn bó mật thiết với đời sống của người dân trong khu vực. Việc duy trì cây cầu giúp lưu giữ một biểu tượng văn hóa đặc trưng, đồng thời thể hiện sự tôn trọng đối với những giá trị truyền thống. Thông qua cầu Sông Bé, các thế hệ có thể thấy được sự giao thoa giữa quá khứ và hiện tại, góp phần duy trì và phát huy bản sắc văn hóa trong đời sống đương đại.

Giáo dục lịch sử: Giá trị giáo dục của cầu Sông Bé thể hiện ở việc giúp cộng đồng, đặc biệt là thế hệ trẻ, có cơ hội tiếp cận với lịch sử một cách trực quan. Khi tham quan và tìm hiểu về cây cầu, học sinh, sinh viên và du khách có thể hiểu thêm về những sự kiện đã diễn ra, từ đó nâng cao nhận thức về tinh thần dân tộc. Các hoạt động giáo dục tại di tích này giúp phổ biến kiến thức lịch sử, đồng thời truyền tải những bài học về lòng yêu nước, tinh thần đoàn kết và trách nhiệm bảo tồn di sản cho thế hệ sau. Đây là một trong những yếu tố quan trọng giúp kết nối truyền thống với hiện tại, tạo động lực để phát huy giá trị lịch sử một cách bền vững.

Phát triển du lịch di sản: Với giá trị lịch sử và văn hóa đặc biệt, cầu Sông Bé có tiềm năng trở thành một điểm đến quan trọng trong hành trình khám phá di sản của du khách. Việc khai thác hợp lý các giá trị của công trình góp phần phát triển du lịch bền vững, nâng cao nhận thức về di sản văn hóa trong cộng đồng. Ngoài ra, cầu Sông Bé có thể kết nối với các điểm đến lịch sử khác trong khu vực, tạo nên những tuyến du lịch mang tính giáo dục, đáp ứng nhu cầu tìm hiểu về lịch sử địa phương. Đây là cơ hội để gìn giữ ký ức tập thể, đồng thời là động lực để phát triển kinh tế gắn với bảo tồn văn hóa.

2.4. Thách thức bảo tồn cầu Sông Bé trong quá trình đô thị hóa

Bình Dương đang trải qua quá trình đô thị hóa nhanh chóng, tạo áp lực lớn đối với công tác bảo tồn cầu Sông Bé. Việc mở rộng hạ tầng giao thông, gia tăng dân số và phát triển kinh tế ảnh hưởng đến cảnh quan khu vực, đồng thời đe dọa giá trị lịch sử của di tích. Theo Báo Bình Dương (2020), nhiều công trình hiện đại xuất hiện xung quanh làm giảm tính biểu tượng của cây cầu, gây khó khăn trong việc bảo trì và gìn giữ nguyên trạng. Dù đã có chính sách bảo tồn, hiệu quả thực tế vẫn còn hạn chế, đặc biệt là sự phối hợp giữa bảo tồn di sản và phát triển đô thị bền vững (Hội Kiến trúc sư Việt Nam, 2018). Do đó, cần có giải pháp tích hợp bảo tồn với quy hoạch phát triển du lịch và giáo dục cộng đồng để duy trì giá trị lịch sử của cây cầu.

Bên cạnh áp lực từ đô thị hóa, cầu Sông Bé cũng đối mặt với tình trạng xuống cấp nghiêm trọng do ảnh hưởng của thời gian và điều kiện môi trường. Báo Người Lao Động (2020) ghi nhận nhiều hạng mục trên cầu đã bị hư hỏng, phần kết cấu có dấu hiệu suy yếu, làm gia tăng nguy cơ mất an toàn nếu không có biện pháp bảo tồn thích hợp (xem Hình 3, 4). Việc trùng tu hiện nay vẫn chưa được thực hiện đồng bộ, dẫn đến nguy cơ làm giảm giá trị nguyên gốc của di tích. Đặc biệt, theo nghiên cứu của Nguyễn L.Q. (2020), công tác bảo trì chưa theo kịp tốc độ xuống cấp, khiến một số bộ phận cầu có nguy cơ bị mai một, làm mất đi một phần quan trọng trong lịch sử đấu tranh của người dân Bình Dương.

Hình 3: Dạ cầu bị gỉ sét lộ sắt bên trong.

Nguồn: (Đồng, 2020)

Hình 4: Trụ cầu bị gãy

Nguồn: (Trọng, 2023)

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1. Vai trò Cầu Sông Bé trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ

3.1.1. Tuyến giao thông chiến lược và của ngõ chiến khu Đ thời kỳ kháng chiến chống Mỹ

Trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, cầu Sông Bé là tuyến giao thông quan trọng đối với chính quyền Sài Gòn, đồng thời giữ vai trò thiết yếu trong hệ thống vận chuyển vũ khí, lương thực và quân đội, kết nối các tỉnh miền Đông Nam Bộ với Tây Nguyên (xem Hình 5, 6). Việc bảo vệ và sử dụng cầu trong chiến tranh là một phần trong chiến lược hỗ trợ quân sự của quân đội Sài Gòn. Tuy nhiên, cầu Sông Bé cũng là biểu tượng của chiến khu Đ, minh chứng cho tinh thần kiên cường của quân dân ta.

Hình 5, 6: Hình ảnh vận chuyển vũ khí và lương thực của chính quyền Sài Gòn tại cầu Sông Bé năm 1965-1966

Nguồn: Tommy Trương. (2017). Hình ảnh chiến tranh Việt Nam. Flickr. Truy cập ngày 10/12/2024, từ <https://www.flickr.com/photos/97930879@N02/>.

3.1.2. Biểu tượng của sự hy sinh, đoàn kết và ý chí kiên cường của dân tộc

Cầu Sông Bé là một công trình giao thông chiến lược, đồng thời là một chứng nhân lịch sử gắn liền với những đau thương, mất mát và sự hy sinh trong cuộc chiến tranh giải phóng dân tộc. Trong những năm tháng chiến tranh, cầu trở thành mục tiêu quan trọng đối với cả quân đội Sài Gòn lẫn lực lượng cách mạng. Chính quyền Sài Gòn đã sử dụng cầu để hành quyết và tra tấn những chiến sĩ cách mạng, những người yêu nước dám đứng lên chống lại sự xâm lược của đế quốc. Vì thế, cầu Sông Bé mang dấu ấn đẫm máu của sự đàn áp, là nơi chứng kiến nỗi đau và sự tàn bạo mà quân địch dành cho những người chiến đấu vì độc lập, tự do (Nguyễn, T. 2024).

Tuy nhiên, cầu Sông Bé là dấu ấn của một giai đoạn lịch sử khốc liệt, thể hiện tinh thần kiên cường chiến đấu của quân và dân ta. Trong suốt cuộc kháng chiến, đặc biệt là giai đoạn cuối, cầu đóng vai trò của ngõ chiến lược kết nối với chiến khu Đ. Tại đây, lực lượng cách mạng vừa cầm vũ khí đấu tranh vừa kiên trì xây dựng niềm tin vào ngày giải phóng. Vào đêm 27-28 tháng 4 năm 1975, lực lượng vũ trang huyện Phú Giáo đã lập chiến công xuất sắc khi tiêu diệt các đồn bốt địch, tạo tiền đề cho quân đoàn 1 tiến công giải phóng khu vực (Trần, H. 2020).

Ngày 29 tháng 4 năm 1975, khi quân địch tháo chạy qua cầu Sông Bé, chúng đã bị phục kích và hơn 30 tên địch bị tiêu diệt. Để ngăn chặn cuộc tấn công này, quân địch đã phá hủy cầu, nhưng lòng quyết tâm và sự kiên cường của lực lượng cách mạng không hề bị lay chuyển. Với vị trí chiến lược của mình, cầu Sông Bé vẫn là biểu tượng cho sự bền bỉ, kiên cường trong cuộc chiến giải phóng dân tộc.

Chiến thắng ở cầu Sông Bé là một thắng lợi quân sự quan trọng, đồng thời minh chứng cho sự đoàn kết, tinh thần chiến đấu dũng cảm và sự hy sinh của quân dân Phú Giáo nói riêng và nhân dân miền Nam nói chung trong cuộc kháng chiến chống Mỹ. Sau chiến thắng này, hơn 200 tên địch bị bắt và hơn 200 khẩu súng được thu giữ, tạo ra bước ngoặt quan trọng trong cuộc tấn công giải phóng miền Nam. Vào trưa ngày 30 tháng 4 năm 1975, huyện Phú Giáo hoàn toàn được giải phóng, đánh dấu một cột mốc quan trọng trong sự nghiệp đấu tranh giành độc lập của dân tộc. Từ một công trình giao thông, cầu Sông Bé đã trở thành một phần không thể thiếu trong ký ức và niềm tự hào của nhân dân Việt Nam.

3.1.3. So sánh vai trò chiến lược giữa cầu Sông Bé và các cây cầu tiêu biểu khác có cùng chức năng trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ

Giao thông chiến lược đóng vai trò quyết định trong việc liên kết các vùng, giúp vận chuyển quân đội, vũ khí và lương thực, trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ. Cầu Sông Bé nối miền Đông Nam Bộ với Tây Nguyên, là tuyến huyết mạch quan trọng. Cùng vai trò trên, Cầu Long Biên và cầu Hàm Rồng có tầm quan trọng tương tự, kết nối miền Bắc và miền Nam. Mỗi cây cầu đều là biểu tượng kiên cường, gắn liền với dấu ấn lịch sử và lòng kiên trì của quân dân.

a. Vị trí chiến lược và vai trò kết nối

Cầu Sông Bé nằm tại tỉnh Bình Dương, cầu Sông Bé nối miền Đông Nam Bộ với Tây Nguyên. Đây là một tuyến huyết mạch quan trọng trong việc vận chuyển vũ khí, quân đội, lương thực, và các trang thiết bị cần thiết cho chiến trường. Vị trí này giúp cầu Sông Bé trở thành công trình không thể thiếu trong việc hỗ trợ chiến lược quân sự trong giai đoạn cuối của chiến tranh.

Cầu Hàm Rồng bắc qua sông Mã tại tỉnh Thanh Hóa, có tầm quan trọng lớn trong việc hỗ trợ việc tiếp tế giữa miền Bắc và miền Nam. Trong chiến tranh, cầu là tuyến giao thông chiến lược cho việc vận chuyển lương thực, vũ khí phục vụ chiến trường miền Nam. Đây là mục tiêu của các cuộc ném bom phá hoại của Mỹ trong suốt chiến tranh.

Cầu Long Biên nối Hà Nội với Hải Phòng, là tuyến đường giao thông quan trọng, cung cấp lương thực, vũ khí cho chiến trường miền Nam. Tuyến đường này đóng vai trò quan trọng trong việc duy trì liên lạc giữa các khu vực chiến lược của cả 2 miền.

b. Sự tàn phá trong chiến tranh

Cầu Sông Bé bị chính quyền Sài Gòn phá hủy vào năm 1975 khi chúng tháo chạy, nhằm ngăn chặn sự truy đuổi của quân giải phóng. Mặc dù vậy, cầu vẫn giữ được những phần còn lại, chứng minh sự kiên cường trong chiến đấu của quân dân.

Cầu Hàm Rồng bị đánh sập vào năm 1972 trong chiến dịch ném bom của không quân Mỹ nhằm cắt đứt tuyến đường huyết mạch giữa miền Bắc và miền Nam.

Cầu Long Biên từng là mục tiêu của các đợt không kích do Mỹ thực hiện nhằm phá hủy và cắt đứt tuyến giao thông huyết mạch giữa miền Bắc và miền Nam, đặc biệt là kết nối quan trọng với cảng Hải Phòng trong giai đoạn 1965-1968.

c. Biến đổi sau chiến tranh

Cầu Sông Bé: Sau khi chiến tranh kết thúc, cầu Sông Bé được giữ nguyên hiện trạng "cầu gãy" để bảo tồn giá trị lịch sử. Một cây cầu mới đã được xây dựng bên cạnh cầu Sông Bé để đảm bảo lưu thông thuận lợi, trong khi cây cầu cũ vẫn được giữ lại như một di tích lịch sử có giá trị.

Cầu Hàm Rồng và cầu Long Biên: Cả hai cây cầu này đã được sửa chữa và phục hồi sau chiến tranh. Cầu Long Biên ngày nay vừa là một công trình giao thông quan trọng vừa là biểu tượng văn hóa đặc biệt đối với người dân Hà Nội.

d. Đánh giá

Cả ba cây cầu đều giữ vai trò quan trọng trong chiến lược kháng chiến chống Mỹ, vừa phục vụ giao thông, vừa mang giá trị biểu tượng của sự kiên cường và đoàn kết trong suốt cuộc chiến. Tuy nhiên, khác với cầu Long Biên và cầu Hàm Rồng đã được khôi phục để tiếp tục phục vụ nhu cầu giao thông, cầu Sông Bé vẫn được bảo tồn nguyên trạng, trở thành một minh chứng lịch sử quan trọng về những trận chiến ác liệt tại Phú Giáo nói riêng và của dân tộc Việt Nam nói chung trong cuộc kháng chiến chống Mỹ.

3.2. Thực trạng bảo tồn, đối lập giữa bảo tồn và phát triển hiện đại

3.2.1. Thực trạng bảo tồn

Cầu Sông Bé đã được Chủ tịch UBND tỉnh Bình Dương công nhận là di tích Lịch sử - Văn hóa cấp tỉnh vào ngày 3/7/2012 (Công Danh, 2024). Công trình không bị phá dỡ mà được khảo sát, đánh giá hiện trạng và lên kế hoạch duy tu, bảo dưỡng hàng năm (xem Hình 7). Bên cạnh công tác bảo trì, cây cầu còn mang ý nghĩa lịch sử quan trọng, gắn liền với những trận chiến trong kháng chiến chống Mỹ. Sau khi được công nhận là di tích, cầu Sông Bé đã trở thành một địa điểm tham quan lịch sử đáng chú ý, góp phần phát triển du lịch và giáo dục cho các thế hệ sau về giá trị của những cuộc chiến đấu anh dũng trong lịch sử đất nước.

Hiện nay, Cầu Sông Bé là một di tích và cũng được xem là một điểm đến du lịch, góp phần giáo dục truyền thống cho thế hệ trẻ. Khu vực này có bức phù điêu lớn với chiều rộng khoảng 100m², mô tả lại những trận chiến đã diễn ra (xem Hình 8). Cầu Sông Bé đóng vai trò quan trọng trong hệ thống di sản văn hóa và du lịch của tỉnh Bình Dương.

Hình 7: Cầu Sông Bé ngày nay

Nguồn: Báo Xây dựng. (2024). Hình ảnh về di tích lịch sử Cầu Gãy [Ảnh]. Truy cập ngày 10/12/2024, từ https://baoxaydung.com.vn/stores/news_dataimages/2024/042024/25/20/anh-120240425201432.jpg.

Hình 8: Bia tường niệm tù chính trị Phước Thành

Nguồn: VNPT Bình Dương. (n.d.). Bia tường niệm cầu Phước Hòa [Ảnh]. Truy cập ngày 10/12/2024, từ <https://storage-vnportal.vnpt.vn/bdg-chinhquyen/4941/%E1%BA%A2nh/Bia%20tuong%20niem%20cau%20Phuoc%20Hoa.jpg>.

3.2.2. Đối lập giữa bảo tồn và phát triển hiện đại

Quá trình bảo tồn và phát triển hiện đại của Cầu Sông Bé phản ánh sự tương phản giữa việc gìn giữ giá trị lịch sử và đáp ứng yêu cầu về giao thông cũng như sự phát triển kinh tế - xã hội.

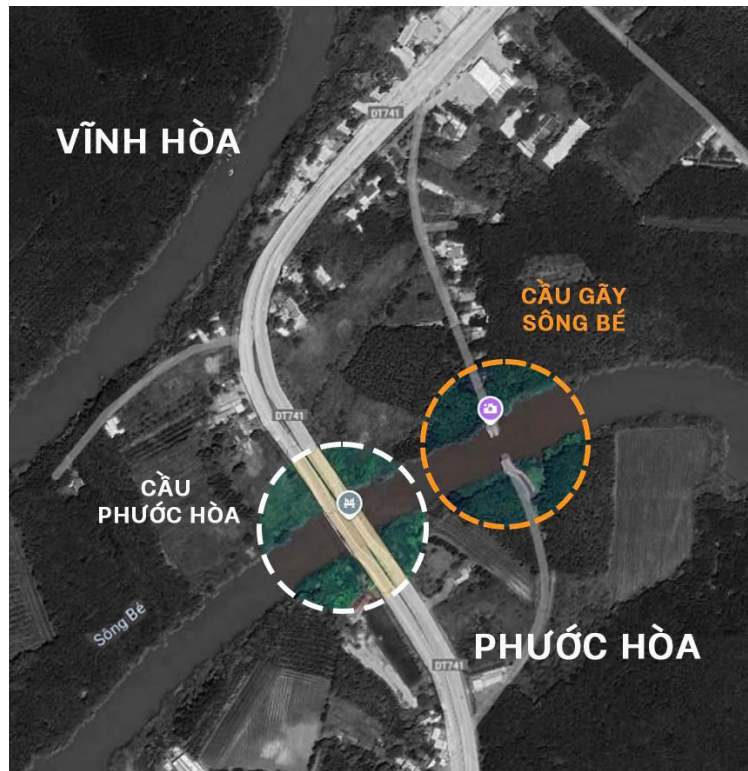
Bảo tồn lịch sử: Như nội dung nêu trên, việc bảo tồn Cầu Sông Bé làm cho di tích này trở thành một địa điểm giáo dục lịch sử, giúp các thế hệ trẻ hiểu và trân trọng giá trị của sự đấu tranh bảo vệ độc lập, tự do của đất nước.

Phát triển hiện đại: Tuy nhiên, việc bảo tồn di tích không thể ngăn cản nhu cầu phát triển cơ sở hạ tầng giao thông hiện đại. Để đáp ứng nhu cầu giao thông ngày càng tăng, một cây cầu mới đã được xây dựng bên cạnh cầu cũ, giúp duy trì khả năng lưu thông của khu vực mà không làm mất đi giá trị của di tích. Điều này mang đến một sự cân bằng giữa việc bảo tồn giá trị lịch sử và việc phát triển cơ sở hạ tầng để phục vụ nhu cầu của xã hội hiện đại.

Sự đối lập giữa bảo tồn và phát triển hiện đại tại Cầu Sông Bé đặt ra thách thức trong việc vừa bảo vệ giá trị di sản văn hóa, vừa đảm bảo sự phát triển bền vững về giao thông và kinh tế. Bảo tồn giúp duy trì ký ức lịch sử

và tạo cơ hội phát triển du lịch, trong khi việc xây dựng cầu mới đáp ứng nhu cầu giao thông hiện đại. Sự cân đối giữa hai yếu tố này đóng vai trò quan trọng trong việc bảo vệ giá trị văn hóa và thúc đẩy phát triển kinh tế khu vực. (xem Hình 9)

Do đó, cần có sự phối hợp hợp lý giữa bảo tồn và phát triển để hướng tới một mô hình bền vững, trong đó di sản lịch sử được gìn giữ và phát huy giá trị phù hợp với bối cảnh xã hội hiện đại.

Hình 9: Hình ảnh cầu Phước Hòa (dân địa phương gọi là cầu Sông Bé Mới), nằm bên cạnh được xây dựng mới nhằm “tránh” và bảo tồn di sản Lịch sử - Văn hóa cầu Sông Bé.

Nguồn: Tác giả xử lý trên nền Google Maps.

3.3. Bảo tồn giá trị lịch sử di tích Cầu Sông Bé giữa bối cảnh đô thị hóa tại địa phương

Trước tốc độ đô thị hóa nhanh chóng, việc bảo tồn Cầu Sông Bé không đơn thuần là gìn giữ một công trình cũ mà còn là cách để bảo tồn ký ức lịch sử, tạo bản sắc riêng cho đô thị, đồng thời phát triển các giá trị văn hóa - du lịch gắn liền với di sản. Vì vậy, công tác bảo tồn cần được thực hiện một cách bài bản, kết hợp giữa yếu tố bảo tồn nguyên trạng và cải tạo phù hợp với nhu cầu thực tế.

Trước hết, việc trùng tu cầu phải đảm bảo tính nguyên bản, sử dụng vật liệu phù hợp để giữ gìn kết cấu ban đầu, đồng thời gia cố vững chắc nhằm bảo vệ di tích khỏi tác động của môi trường và thời gian. Các phương pháp như gia cố kết cấu thép chống ăn mòn, xử lý các phần bê tông xuống cấp, và phủ lớp bảo vệ chống rỉ sét là những giải pháp quan trọng giúp duy trì độ bền của công trình. Không nên thay thế toàn bộ bằng các vật liệu mới hoặc thay đổi hình dáng kiến trúc, bởi điều này có thể làm mất đi giá trị lịch sử vốn có. Đồng thời, cần lắp đặt các rào chắn bảo vệ di tích để ngăn chặn hành vi xâm phạm, tránh tình trạng phá hoại hoặc tác động tiêu cực từ con người. Các rào chắn này nên có thiết kế phù hợp với không gian di tích, không làm mất đi tính thẩm mỹ của cây cầu.

Song song đó, không gian xung quanh cầu cần được quy hoạch thành khu vực cảnh quan văn hóa hoặc công viên di sản, tạo điều kiện để người dân và du khách có thể tiếp cận và trải nghiệm di tích một cách thuận lợi. Những yếu tố như cây xanh, lối đi dạo, biển thông tin về lịch sử cầu, khu vực ngắm cảnh hay thậm chí là các tiểu cảnh mô phỏng bối cảnh lịch sử gắn liền với cây cầu cũng có thể được bổ sung để tăng tính hấp dẫn. Việc này giúp cầu không bị che khuất giữa các công trình đô thị hiện đại, góp phần nâng cao giá trị văn hóa, đưa di tích vào đời sống đương đại một cách tự nhiên.

Bên cạnh công tác bảo tồn về mặt vật lý, việc lồng ghép Cầu Sông Bé vào quy hoạch đô thị là điều cần thiết để đảm bảo di tích không bị lãng quên hoặc mai một giữa sự phát triển của hạ tầng đô thị. Trước hết, cần đưa di tích này vào danh mục bảo tồn cấp tỉnh hoặc cấp quốc gia, nhằm đảm bảo có cơ sở pháp lý trong công tác gìn giữ và phục hồi. Điều này cũng giúp tăng cường sự quan tâm của các cơ quan quản lý văn hóa và thu hút các nguồn đầu tư cho công tác bảo tồn. Ngoài ra, cầu cần được tích hợp vào hệ thống giao thông đô thị theo hướng phù hợp, ví dụ như chỉ cho phép người đi bộ hoặc xe đạp lưu thông để vừa bảo vệ kết cấu cầu, vừa tạo điều kiện cho khách tham quan có cơ hội trải nghiệm.

Một phương án khả thi khác là phát triển tuyến phố đi bộ hoặc khu vực văn hóa xung quanh cầu, nơi có thể tổ chức các sự kiện lịch sử, trưng bày hình ảnh tư liệu về cây cầu và vùng đất Bình Dương qua các thời kỳ. Ngoài ra, có thể lắp đặt hệ thống chiếu sáng nghệ thuật vào ban đêm để tạo điểm nhấn thu hút du khách. Đồng thời, các biện pháp giám sát an ninh như camera quan sát, lực lượng bảo vệ cũng cần được triển khai để đảm bảo an toàn cho di tích.

Nhìn chung, việc bảo tồn Cầu Sông Bé cần được thực hiện theo hướng linh hoạt, kết hợp giữa bảo tồn di sản và phát triển đô thị bền vững, để cây cầu là một chứng nhân lịch sử, trở thành một phần quan trọng trong đời sống hiện đại.

4. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

4.1. Kết luận

Cầu Sông Bé là một công trình có giá trị lịch sử, văn hóa và chiến lược quan trọng, không chỉ trong lĩnh vực giao thông mà còn gắn liền với các cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ. Được xây dựng từ thời kỳ Pháp thuộc, cây cầu đóng vai trò là tuyến đường huyết mạch nối miền Đông Nam Bộ với Tây Nguyên, đồng thời là công trình trọng yếu trong hoạt động quân sự và kinh tế của chính quyền Sài Gòn. Trong kháng chiến chống Mỹ, cầu Sông Bé trở thành mục tiêu chiến lược của cả hai phía, là cửa ngõ của chiến khu Đ và chứng kiến nhiều cuộc tấn công quan trọng của lực lượng cách mạng. Mặc dù bị tàn phá nhiều lần, cây cầu vẫn giữ nguyên giá trị lịch sử, trở thành biểu tượng của tinh thần kiên cường và ý chí giành độc lập của quân dân miền Nam.

Theo thời gian, cầu Sông Bé từ một công trình vật chất đã trở thành một di tích lịch sử, phản ánh những thay đổi trong bối cảnh lịch sử và xã hội Việt Nam. Những biến đổi của công trình này qua từng giai đoạn đã khẳng định vai trò của nó trong việc kết nối các khu vực địa lý và truyền tải tinh thần đấu tranh giành độc lập giữa các thế hệ.

Trong bối cảnh hiện nay, công tác bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa – lịch sử của cầu Sông Bé đóng vai trò quan trọng trong giáo dục truyền thống, phát triển du lịch và củng cố tinh thần yêu nước. Tuy nhiên, trước áp lực của quá trình đô thị hóa, di tích này đang đối mặt với nhiều thách thức trong công tác bảo tồn. Để đảm bảo sự tồn tại lâu dài của cầu Sông Bé, cần có chiến lược tổng thể, kết hợp giữa nghiên cứu bảo tồn, cải tạo kiến trúc và phát triển du lịch bền vững. Nghiên cứu lịch sử, duy trì kiến trúc và phát triển du lịch bền vững là những yếu tố quan trọng giúp bảo tồn cây cầu. Việc nâng cấp cơ sở hạ tầng, kết nối với các di tích khác và xây dựng các công trình hỗ trợ như bãi đỗ xe, khu dịch vụ sẽ giúp nơi đây trở thành một điểm nhấn trong hệ thống di tích văn hóa – lịch sử của khu vực. Đồng thời, việc phối hợp giữa nghiên cứu, cộng đồng và bảo tồn sẽ là yếu tố cốt lõi giúp di tích này tiếp tục tồn tại và phát huy giá trị một cách hiệu quả trong thời kỳ hiện mới.

4.2. Kiến nghị

Cầu Sông Bé giữ vị trí đặc biệt trong lịch sử đấu tranh giành độc lập dân tộc, không chỉ là một di tích liên quan đến chiến tranh mà còn mang ý nghĩa biểu tượng về tinh thần kiên cường và lòng yêu nước. Để bảo tồn giá trị lịch sử, văn hóa của công trình này, cần có những chiến lược dài hạn kết hợp với phát triển du lịch, giáo dục truyền thống và nâng cấp cơ sở hạ tầng. Nghiên cứu chuyên sâu về vai trò của cây cầu trong tiến trình lịch sử sẽ góp phần làm sáng tỏ giá trị của di tích này, hỗ trợ sự nghiệp xây dựng và bảo vệ đất nước. Dựa vào cơ sở đó, một số nhóm kiến nghị quan trọng được tác giả đề xuất nhằm bảo tồn và khai thác hiệu quả giá trị của cầu Sông Bé như sau:

Bảo tồn và phát huy giá trị lịch sử: Để bảo tồn và phát huy giá trị lịch sử của cầu Sông Bé, cần thực hiện các biện pháp nhằm duy trì nguyên trạng công trình, hạn chế tác động từ yếu tố môi trường và con người. Trước hết, cần tiến hành khảo sát để đánh giá mức độ xuống cấp của công trình, từ đó đề xuất giải pháp phù hợp. Bên cạnh đó, có thể ứng dụng công nghệ như thực tế ảo (VR) hoặc thực tế tăng cường (AR) để tái hiện hình ảnh nguyên bản, giúp người dân và du khách hiểu rõ hơn về giá trị lịch sử của di tích. Sau đó, cần bố trí hệ thống bảng thông tin về di tích và các trạm dừng chân để tạo điều kiện thuận lợi cho du khách tiếp cận tư liệu lịch sử về di sản.

Khai thác giá trị du lịch: Cùng với quá trình bảo tồn, việc phát huy giá trị di sản của cầu Sông Bé thông qua phát triển du lịch cũng là một định hướng quan trọng. Việc tổ chức các tour tham quan sẽ giúp du khách có cơ hội tìm hiểu về lịch sử đấu tranh và tinh thần kiên cường của nhân dân miền Nam. Ngoài ra, cần lập dự án đầu tư các công trình phụ trợ như khu trưng bày về lịch sử, mô hình tái hiện trận chiến quan trọng nhằm mang đến trải nghiệm chân thực hơn cho khách tham quan. Để nâng cao hiệu quả, cần kết hợp với các điểm di tích lịch sử khác trong khu vực, tạo thành một điểm đến hấp dẫn trong tuyến du lịch văn hóa – lịch sử tại Bình Dương.

Giáo dục và truyền thông: Tăng cường các chương trình giáo dục lịch sử, đặc biệt trong trường học bằng các tài liệu giáo dục địa phương ở các lớp phổ thông đang được học tập. Do hiện nay, cầu Sông Bé chỉ mới được đưa vào học trong *Tài liệu giáo dục địa phương tỉnh Bình Dương, lớp 9*. Cần đưa cầu Sông Bé vào nội dung giảng dạy để học sinh hiểu rõ hơn về tầm quan trọng của công trình này trong tiến trình lịch sử của dân tộc. Nội dung về cầu cần được nhấn mạnh hơn, kết hợp với các buổi tham quan, tọa đàm, triển lãm hình ảnh tại trường học, bảo tàng tỉnh. Các cuộc thi tìm hiểu lịch sử cầu Sông Bé dưới hình thức viết bài, làm video ngắn cũng có thể được tổ chức dành cho học sinh, sinh viên để khuyến khích thế hệ trẻ nghiên cứu về di sản địa phương. Ngoài ra, truyền thông trên nền tảng số cũng cần được chú trọng. Các nội dung về cầu Sông Bé có thể được đăng tải trên website chính thức của tỉnh Bình Dương, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Sở Giáo dục và Đào tạo. Việc sản xuất các video ngắn, infographic² về lịch sử cầu để chia sẻ trên YouTube, TikTok, Facebook, Zalo OA của tỉnh sẽ giúp thông tin dễ tiếp cận hơn, đặc biệt là với giới trẻ. Đồng thời, có thể thiết lập mã QR tại di tích cầu để người dân quét và xem thông tin trực tuyến một cách nhanh chóng.

Phát triển hạ tầng và kết nối: Để nâng cao giá trị của cầu Sông Bé trong lĩnh vực du lịch và giao thông, việc cải thiện hạ tầng xung quanh là yếu tố quan trọng. Cần tiến hành nâng cấp hệ thống đường sá, bổ sung các biển chỉ dẫn và nâng cao chất lượng tiện ích hỗ trợ nhằm đảm bảo an toàn và tạo thuận lợi cho người dân cũng như du khách. Bên cạnh đó, việc xây dựng kế hoạch kết nối cầu Sông Bé với các di tích lịch sử lân cận sẽ giúp định hướng phát triển du lịch văn hóa – lịch sử, đồng thời góp phần bảo tồn giá trị di sản và thúc đẩy tăng trưởng kinh tế tại địa phương.

Hợp tác nghiên cứu: Việc bảo tồn và phát huy giá trị cầu Sông Bé cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan chuyên môn, chính quyền địa phương và các tổ chức liên quan. Khuyến khích nghiên cứu đa lĩnh vực, bao gồm lịch sử, khảo cổ học và bảo tồn, sẽ giúp làm nổi bật giá trị văn hóa – lịch sử của công trình. Đồng thời, sự hợp tác này sẽ góp phần nâng cao hiệu quả bảo tồn, tạo sự cân bằng giữa việc giữ gìn di sản và phát triển bền vững trong tương lai.

2 Infographic (viết tắt của *Information Graphic*) là hình thức trình bày thông tin bằng hình ảnh trực quan, giúp truyền tải nội dung một cách dễ hiểu, sinh động và hấp dẫn. Infographic thường kết hợp giữa hình ảnh, biểu đồ, ký hiệu và văn bản ngắn gọn để giúp người xem dễ dàng nắm bắt thông tin mà không cần đọc quá nhiều chữ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Ban Quản lý di tích tỉnh Bình Dương. (2012). *Cầu Sông Bé và giá trị lịch sử*. Báo cáo khảo sát di tích lịch sử tại tỉnh Bình Dương.
- [2] Báo Bình Dương. (2020, ngày 4 tháng 9). *Di tích lịch sử Chiến khu Đ – Căn cứ quan trọng của cách mạng*. Truy cập ngày 6 tháng 3 năm 2025, từ <https://baobinhduong.vn/di-tich-lich-su-chien-khu-d-can-cu-quan-trong-cua-cach-mang-a229478.html>.
- [3] Công Danh. (2024). *Di tích lịch sử Cầu Gãy*. Báo Xây dựng. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ <https://baoxaydung.com.vn/di-tich-lich-su-cau-gay-374243.html>.
- [4] Đình Trọng. (2023, ngày 12 tháng 12). *Cận cảnh cây cầu gãy gần 100 năm tuổi nổi tiếng ở Bình Dương*. Báo Lao Động. Truy cập ngày 6 tháng 3 năm 2025, từ <https://laodong.vn/photo/can-canhh-cay-cau-gay-gan-100-nam-tuoi-noi-tieng-o-binh-duong-1278772.lido>.
- [5] Gia Nguyễn. (2020). *Cầu Gãy sông Bé: Từ chứng nhân lịch sử đến thắng cảnh có sức hút kỳ lạ*. Báo Pháp luật Việt Nam điện tử. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ <https://baophapluat.vn/cau-gay-song-be-tu-chung-nhan-lich-su-den-thang-canhh-co-suc-hut-ky-la-post352476.html>.
- [6] Hải Bình. (2015). *Biện pháp tái hiện sâu sắc biểu tượng lịch sử qua dạy học liên môn*. Báo Giáo dục và Thời đại (40943). Hà Nội, Việt Nam.
- [7] Hội Kiến trúc sư Việt Nam. (2018). *Kiến trúc di sản và bảo tồn*. Tạp chí Kiến trúc (4), 32-45.
- [8] Lý Vinh. (2024). *Di tích lịch sử văn hóa cầu Sông Bé*. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ <https://phugiao.binhduong.gov.vn/du-lich/di-tich-lich-su-van-hoa-cau-song-be-349606>.
- [9] Nguyen Thao. (2024). *Cầu gãy sông Bé: Dấu ấn lịch sử hào hùng của dân tộc Việt Nam*. Traveloka. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ <https://www.traveloka.com/vi-vn/explore/destination/cau-gay-song-be/327906>.
- [10] Oxford University Press. (n.d.). *Symbol*. Trong *Oxford English Dictionary*. Truy cập ngày 7 tháng 3 năm 2025, từ https://www.oed.com/dictionary/symbol_n1.
- [11] Quốc hội Việt Nam. (2001). Luật di sản văn hóa số 28/2001/QH10. Hà Nội, Việt Nam.
- [12] Quốc hội Việt Nam. (2009). *Luật số 32/2009/QH12 ngày 18 tháng 6 năm 2009 của Quốc hội sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật di sản văn hóa*. Hà Nội, Việt Nam.
- [13] Quốc hội Việt Nam. (2024). *Dự thảo Luật Di sản Văn hóa sửa đổi*. Hà Nội, Việt Nam.
- [14] Sở Giáo dục và Đào tạo Bình Dương. (2024). *Tài liệu giáo dục địa phương tỉnh Bình Dương, lớp 9*.
- [15] Thành Đồng. (2020, ngày 10 tháng 10). *Bình Dương: Tranh cãi về việc tu sửa cầu Sông Bé*. Báo Người Lao Động. Truy cập ngày 6 tháng 3 năm 2025, từ <https://nld.com.vn/ban-doc/binh-duong-tranh-cai-ve-viec-tu-sua-cau-song-be-20201010144224869.htm>.
- [16] Thiên Lý. (2012). *Cầu Sông Bé (Cầu Gãy): Nơi lưu giữ giá trị lịch sử hào hùng*. Báo Bình Dương. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ <https://baobinhduong.vn/cau-song-be-cau-gay-phu-giao-noi-luu-giu-gia-tri-lich-su-hao-hung-a44676.html>.
- [17] Tommy Trương. (2017). *Hình ảnh chiến tranh Việt Nam*. Flickr. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ <https://www.flickr.com/photos/97930879@N02/>.
- [18] Trần Hải. (2020). *Cầu gãy Sông Bé, dấu tích lịch sử vang dội của tỉnh Bình Dương*. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ <https://www.binhduongvn.city/kham-pha/van-hoa-lich-su/cau-gay-song-be-dau-tich-lich-su-vang-doi-cua-tinh-binh-duong>.
- [19] UNESCO. (1972). *Công ước về bảo vệ di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới*. Truy cập ngày 10 tháng 12 năm 2024, từ https://nbca.gov.vn/wp-content/uploads/2023/05/Cong-uoc_Di-san-van-hoa-va-thien-nhien.pdf.
- [20] Wikipedia. (2024, ngày 18 tháng 11). *Chiến khu Đ*. Truy cập ngày 6 tháng 3 năm 2025, từ https://vi.wikipedia.org/wiki/Chiến_khu_Đ.
- [21] Wikipedia. (2024, ngày 18 tháng 11). *Chiến khu Đ*. Truy cập ngày 6 tháng 3 năm 2025, từ https://vi.wikipedia.org/wiki/Chiến_khu_Đ.